

Utskottsbetänkande, rörande några i Helsingfors burskap egande s. k. mindre borgares af burskapet härflytande rättigheter.

Ur handlingarne i detta ärende, hvilket jemte Magistratens skrifvelse för den 9 innevarande April till Stadsfullmäktige inkommit och den 13 i samma månad hos desse föredragits samt då hänskjutits till undertecknade med anmodan att såsom ett utskott deri afgifva yttrande, har utskottet inhämtat följande:

Sedan mindre borgarene här i staden Georg Barkoff, Viktor Nyström, Sergei Nikolajeff, Karl Sundqvist och Konstantin Wahrenborg hos Magistraten anhållit att antingen varda bibehållna vid den mindre borgare i Helsingfors från äldre tider förunnade, men på grund af Kejs. Förordningen den 24 Februari 1868 dem förmenade rättighet att till förtäring å stället jemte kall mat försälja maltdrycker, eller ock, derest denna begäran icke kunde bifallas, berättigas att på skild ansökning öfvergå till sådant burskap sagde förordning medgåfve, eller tilläggas värdshusrättigheter, har Magistraten, efter det stadens Äldste blifvit i saken hörde, medelst utslag, som afkunnades den 8 Juli 1874, förklarar sökandenes anhållan att i egenskap af mindre borgare blifva tillerkände annan eller vidsträcktare rätt, än åberopade förordning medgåfve, såsom saknande stöd i lag, icke förtjena afseende, sökandene dock obetaget att, enligt derom gjordt förbehåll, i stadgad ordning hos Magistraten söka och efter befogenhet erhålla tillstånd att med bibehållande af deras burskap få öfvergå till annat lofligt yrke; men hvad sökandene i öfrigt anført har Magistraten funnit icke påkalla något yttrande. — Missnöjde med detta utslag hafva sökandene deröfver anført besvär hos Guvernören i länet, hvilken, efter det stadens Äldste blifvit öfver besvären hörde och Magistraten aflemnat infordradt utlåtande, genom utslag den 30 Oktober 1874 sig i saken utlåtitt och funnit sökandene icke hafva förebragt skäl till ändring i Magistratens förenämnda utslag, hvarvid förty komme att bero.

Sedermera hafva sökandene hos Hans Kejsarliga Majestät i underdånighet sökt ändring i Guvernörens omförmälda utslag samt, med återhemtande af deras hos Magistraten gjorda anhållan, anført, bland annat, att sökandene vore de fem ende här i i staden ännu burskap egande mindre borgare samt att, sedan medlemmar af denne borgareklass i anledning af Kejs. Förordningen den 24 Februari 1868 för försäljning af öl och matservering dels blifvit fälde till böter och dels förklarats sitt burskap förlustige, mindre borgarene här i staden hade hos Magistraten begärt upplysning om de rättigheter, som medföljde deras burskap, men den 1 Juli 1871 fått sådant utslag, att sökandene egde ställa sig till efterrättelse de stadganden och författningar, som i dylikt hänseende utfärdats och i landet gälla. — I anledning af de

underdåniga besvären har Kejserliga Senaten genom Finansexpeditionen den 12 nästlidne Mars befalt Guvernören, bland annat, att öfver besvären "infordra vederbörandes underdåniga förklaring"; hvarefter Guvernören genom remissresolution af den 3 innevarande April ålagt Magistraten att "till sig infordra till Hans Kejserliga Majestät stäld underdånig förklaring af Helsingfors Stadsfullmäktige, att afgifvas inom en månads tid vid åttatio marks vite", hvilken förklaring, i händelse densamma aflämnades, eller ock behörig utredning, "när förklaringen blifvit bemälda svarande affordrad", sedan borde af Magistraten till Guvernören insändas jemte Magistratens eget underdåniga yttrande och besvärshandlingarne i målet.

Ehuru Helsingfors stad icke torde kunna anses vara sökandenes vederpart i detta supplikärende och Stadsfullmäktige derföre icke heller borde betraktas såsom svarande i målet, torde Stadsfullmäktige likväl, utan afseende å det dem af Guvernören förelagda vitet, icke undandraga sig att afgifva det äskade underdåniga yttrandet i saken. Under denna förutsättning anhåller utskottet att till belysning af ämnet få anföra följande.

Innan den olikhet i berättiganden, som särskilda benämningar af handelsyrken förut medförde, blef upphäfd genom 7 § i Kejs. Förordningen den 24 Februari 1868, voro stadens handel idkande borgare indelade i tre klasser, nemligen in- och utrikes-handlande, viktualiehandlande samt mindre borgare. Uppkomsten af den sistnämnda klassen, om hvilken nu är fråga, är, så vidt Finlands äldre städer beträffar och derigenom medelbarligen äfven för Helsingfors, att hänföras till den tid, då landets städer, med undantag af Åbo, enligt stadgandet i 34 kap. Köpmåla-balken af allmänna Stadslagen, ickeingo drifva sin marknad med skepp på andra orter än Stockholm. Då bildade sig nemligen uti de finska städerna och företrädesvis just i Åbo en talrik klass af handel idkande personer, hvilka förmedlade utförseln af landtmannavaror samt, ehuru i saknad af egentlig kommersiell bildning och ofta af läs- och skrifkunnighet, likväl erhöilo burskap å detta yrke, emedan burskap å handel enligt lag icke var beroende af strängare vilkor förr än sådana uppställdes i Kongl. Förordningen af den 19 December 1734. Men oaktadt de generella bestämningarna i sistnämnda författning synes i fråga varande borgareklass likväl äfven derefter hafva fått intaga en exceptionell ställning, och denna blef slutligen legaliserad genom Kongl. Brevfet den 10 November 1796, som förklarade att burskap på "den mindre handeln i finska städerna, eller så kallade torg- eller finska borgare- och bonde-handeln" kunde på anmälan erhållas, blott sökanden egde betyg om god fräjd, utan att dertill behöfdes de egenskaper i öfrigt, som till annan vanlig handelsrättighet erfordrades. Först genom ett Kejs. Bref af den 25 Maj 1836 blef det för Åbo och genom Kejs. Förordningen den 4 Augusti 1841 för alla städer i landet bestämdt, att de, som sökte burskap å "den mindre handeln eller så kallade torg- eller borgare- och bonde-handeln", skulle kunna skrifva och räkna samt hafva tjänat i yrket minst sex år; hvarjemte det i sistnämnda förordning, som gjorde sådan skilnad emellan nyssberörda borgarehandel å ena och hökare- eller viktualiehandeln å andra si-

dan, att för den sistnämnda derutöfver fordrades förmåga att föra lagenliga handelsböcker, tilläts både "hökare och så kallade finska borgare i Åbo" äfvensom "slike handlande-borgare i Finlands öfrige städer" att reda i fartyg och drifva utrikes handel, utan annan inskränkning, än att de med fartyg, hvori de ensamme voro redare, icke fingo från utrikes ort inhemta andra varor, än sådana, som de voro berättigade att till salu hålla, samt att, "då de med handlande egde del i fartyg, desse vid ut- och ingåendet borde af någon handlande såsom hufvudredare klareras".

Enligt hvad utskottet ur Magistratens protokoller inhemtat, plägade också Magistraten under de närmast förflutna decennierna fordra af dem, hvilka sökte burskap såsom mindre borgare här i staden, att de jemte god fräjd skulle ega förmåga att skrifva och räkna samt hafva tjenat i yrket eller å annan handel under en följd af år, som i enskilda fall öfversteg, men aldrig torde hafva understigit sex år. Jemväl iaktogs uti de utslag, genom hvilka ansökningar om burskap såsom mindre borgare biföllos och på grund af hvilka burabref, efter det borgareed aflagts, sedan utfärdades, att Magistraten till stöd för sitt bifall åberopade icke allenast 1 § 3 kap. Handelsbalken, som handlar om burskaps vinnande i allmänhet, utan ock förenämnda Kongl. Bref af den 10 November 1796 och Kejs. Förordning af den 4 Augusti 1841.

I anseende härtill är det, enligt utskottets tanke, utom allt tvifvel, att sökandene, när de till borgare här i staden antogos, erhöillo rätt att drifva handel med landtmannavaror samt att reda i fartyg, dock med förenämnda i 1841 års förordning i detta afseende gjorda inskränkning.

Deremot är det icke antagligt, att någon rättighet till spishållning och dermed förenad utskänkning af maltdrycker skulle jemte burskapet blifvit sökandene tillerkänd. Väl blef det i Kongl. Brefven den 27 Augusti 1799, den 12 Februari 1802 och den 6 Mars 1807 bestämdt, att burskap å salubryggd samt bakning och slagting i städerna kunde vinnas utan hinder af skråtvång; men dessa näringar räknades till handtverken, hvilka enligt 3 § 3 kap. H. B. icke kunde lagligen förenas med handel. Äfven förekommo i Kongl. Resolutionen den 4 Juli 1770 och Kongl. Brefvet den 3 Juli 1800 bestämmningar derom, att af sig komne borgare finge söka sin bergning genom idkande af traktörs- eller värdshusnäring. Men redan i 18 punkten af Landshödingeinstruktionen den 4 November 1734 hade det blifvit bestämdt, att krögare och tavernarerätt skulle af magistraterna medgifvas allenast så många, som för staden och de resande samt omliggande landet skattades nödige; och sedan denna bestämning först vunnit stöd af en föreskrift i Kejs. Brefvet den 15 Februari 1817, blef det omsider genom 24 § i Kejs. Förordningen den 15 Januari 1849, hvilken jemlikt Kejs. Brefvet den 21 Oktober 1861 är att fortfarande tillämpas, bestämdt, att magistraternes utslag i fråga om rättighet att hålla värdshus eller andra näringsställen böra till guvernörernes pröfning och afgörande hemställas, hvilket deremot ej behöft komma i fråga med utslag om burskap.

I följd häraf synes det utskottet vara klart, att, då sökandene genom sitt burskap icke kunnat lagligen erhålla rättighet att till förtäring å stället jemte kall mat försälja maltdrycker, Magistratens och Guvernörens afslag på deras begäran derom är å lag grundadt. Vidkommande åter sökandenes anhållan i öfrigt, så står

det dem visserligen, likasom hvar och en annan, fritt att skildt ansöka antingen om en sådan vidsträcktare handelsrättighet, som Kejs. Förordningen den 24 Februarij 1868 omförmäler, eller ock om värdshusrättighet, hvarå burskap enligt sagde förordning ej kan medgifvas. Men, i fall sökandene, såsom det tyckes, med sin begäran i denna del åsyftat att på förband blifva förvissade om bifall till en efterföljande ansökning om rättighet att med bibehållande af redan förvärfvadt burskap få öfvergå till annan näring, så torde, om man ock afser ifrån det ovanliga i en sådan anhållan, deras ansökning derom så mycket mindre förtjena afseende, som de icke lära styrkt sig ega förmåga att föra handelsbok, hvilket enligt 3 § i 1868 års förordning nu är ett villkor för burskap å handel, samt Magistratens utslag i anledning af ansökningar om värdshusrättighet böra enligt lag hemställas till Guvernörens pröfning och afgörande.

Men då Magistratens nu i fråga varande utslag, hvarvid Guvernören låtit bero, innehåller, att sökandenes anhållan att i egenskap af mindre borgare blifva tillerkände annan eller vidsträcktare rätt, än Kejs. Förordningen den 24 Februari 1868 medgifver, såsom saknande stöd af lag, icke förtjenade afseende, och detta tilläfventyrs kunde, sökandene till skada, tolkas sålunda, att de icke mera skulle ega rätt att drifva något slags handel, har utskottet, som anser 1868 års förordning icke kunna verka retroaktivt på sökandenes å äldre lag grundade rättigheter, trott sig böra föreslå:

att Stadsfullmäktige måtte i det infordrade underdåniga yttrandet, som borde genom Magistraten till Kejs. Senaten insändas och åtföljas af remisshandlingarne i ärendet, till Hans Kejs. Majestäts nådiga pröfning öfverlemnna, huruvida de underdåniga besvärren må förtjena annat afseende, än att Kejs. Förordningen af den 24 Februari 1868 i nåder förklarades icke utgöra hinder för sökandene att drifva den inskräntare handel, hvarå de lagligen erhållit burskap.

Helsingfors, den 16 April 1875.

G. Ehrström.

A. Liljenstrand.

J. F. Gadd.